

Динікова Л. Ш.

кандидат культурології, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МІЖЕТНІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ КУЛЬТУР

Основою суспільства є комунікація. Поняття соціальної комунікації полісемантичне. Вона розглядається як процес становлення соціальних зв'язків; як механізм передачі смислів; як рух смислів у соціальному часі та просторі; як основа процесу суспільного обміну; як взаємообмін не лише смислами, а і як речовий та енергетичний обмін; як обмін, який породжує взаємозв'язок і загальність. Але в будь-якому випадку комунікація уявляється як процес взаємодії, тим самим наголошується на діалогічності її природи.

Поняття діалогу у сучасних онтологічних теоріях комунікації використовується на позначення особливого рівня комунікативного процесу, на якому відбувається злиття особистостей учасників комунікації. Діалогова комунікація найбільшою мірою відповідає соціально-психологічній природі людей, і тому вона приносить найбільше задоволення її учасникам. Діалогічність є органічно властивим природі будь-якої культури імпульсом, який відображається у «специфічних формах етнічної самоідентифікації суб'єктів культури на межі різних культурних традицій» [1, 58].

Поняття «діалогічність» уперше було введено М. Бахтіним на позначення внутрішньо притаманної слову «відкритої установки на слухача», «спрямованості на майбутню відповідь, яку воно передбачає і будується відповідно до неї» [2, 93]. Ураховуючи, що слово (текст) як основа існування думки є головним носієм культури, поняття «діалогічність» можна поширити на культурні процеси в цілому і конкретизувати їх на прикладі національного типу культури.

Багато наукових праць присвячено вивченню проблем діалогу культур, яким забезпечується співіснування в суспільстві різних етнічно-культурних спільнот: Н. Алексахіна, І. Дяченко, А. Гусейнов, Ю. Платонов, В. Білецький, В. Гассій, Л. Герасіна, Г. Клімова, В. Малеев, Є. Подольська, В. Собкін, О. Філіппова, А. Харчева, Б. Поршнев, Л. Почебут, В. Павленко, М. Пірен, І. Ващенко, Н. Хазратова, А. Тойнбі, Л. Вітгенштайн, А. Тешфел, Дж. Тернер, Дж. Фінні, Г. Алмонд, З. Бауман, А.Р. Біруні, Е. Макгроу, Дж. Мейер, Ф. Хейдер, Дж. Пассерон та ін.

Актуальним є вивчення можливих способів інтеграції етнічних груп через їх включення в систему соціальних відносин завдяки комунікативним процесам. Адже у процесі комунікації відбувається залучення не лише до культури своєї народності, а й до загальнонаціональної, загальнолюдської культури, що забезпечує певну цілісність соціальних й етнічних груп й обумовлює характер їхніх взаємовідносин. Така ситуація обумовлює роль і значення формування діалогу культур в поліетнічному суспільстві, який стає необхідною умовою існування останнього.

Вивчення життя етнічних спільнот і проблем їх взаємодії між собою в межах однієї держави призвело до появи в західній науці наприкінці 60-х рр. ХХ ст. поняття «культурний плюралізм». В основі цього поняття лежить тезис про можливість співіснування в суспільстві різноманітних соціокультурних об'єднань, що конституційно закріплено правом для етнічних спільнот на реалізацію своєї культурної самобутності.

На практиці це означає культурне взаємозбагачення при збереженні прикметних рис свого етносу: мови, традицій, індивідуальної та групової самоідентифікації. Така інтеграція культурних систем етнічних груп у межах однієї держави стає можливою завдяки комунікативним ресурсам. Водночас комунікація як така здатна бути основою як взаємодії, так і диференціації соціальних груп [5, 204]. Тобто як і будь-яка створена людиною конструкція, комунікація виконує одну із двох основних функцій: сприяє або забезпечує можливість подальшої діяльності або ж перешкоджає діяльності, обмежує її.

В епоху глобалізації, яка безпосередньо впливає на соціально-культурний аспект буття, особливої ваги набула комунікація між представниками різних культур, оскільки вирішення будь-яких питань відбувається через комунікацію та сприйняття партнера, а також через налаштованість на продукт, результат комунікації. Оскільки культура забезпечує людину зразками мислення, бачення, розуміння та інтерпретації світу, то дедалі актуальнішим стає соціокультурний вимір глобалізації.

Соціокультурна комунікація у науковій літературі розглядається як «процес взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності (індивідами, групами, організаціями тощо) з метою відтворення, зберігання і створення різноманітних культурних програм, що визначають обличчя конкретного типу культури» [3, 337]. У цьому контексті комунікацію можна розглядати як базовий механізм культурної динаміки, який уможливило формування соціальних відносин, керування життєдіяльністю людей, наповнення і передачу соціального досвіду. Відповідно, роль комунікації в інтеграційних процесах поліетнічного суспільства беззаперечна. Саме завдяки

активній чи пасивній комунікації народів різних країн були сформовані сучасні культури.

Механізм взаємодії культури й комунікації обумовлений двома основними тенденціями. Перша тенденція пов'язана з динамікою внутрішніх структур культури, і цей процес не є ізольованим. Друга тенденція пов'язана із зовнішніми чинниками, які впливають на розвиток внутрішніх структур культури. При цьому культура не є пасивною сферою зовнішніх впливів – культуру народу можна розглядати і як внутрішній розвиток, і як результат зовнішнього впливу.

У міжкультурній комунікації виокремлюють сфери макрокультури та мікрокультури. На Землі існують великі території, структурно й органічно об'єднані в одну соціальну систему з власними культурними традиціями. Наприклад, можна говорити про американську культуру, азіатську культуру, африканську культуру тощо. А також, безперечно, європейську. Переважно ці типи культури виокремлюють за континентальною ознакою, і завдяки своїй масштабності вони отримали назву макрокультур. Між макрокультурами існують глобальні відмінності, які відображаються на їх взаємній комунікації. У цьому випадку міжкультурна комунікація відбувається незалежно від статусу її учасників, у горизонтальній площині.

Багато людей всередині цих макрокультур входять до певних суспільних груп, які мають свої культурні відмінності, що дає змогу зі структурної точки зору говорити про мікрокультури у складі макрокультури. Кожна мікрокультура водночас має риси схожості та відмінності з материнською культурою. Материнська «культура відрізняється від мікрокультури різною етнічною, релігійною приналежністю, географічним розміщенням, економічним становищем, статевовіковими характеристиками, сімейним станом і соціальним статусом їх членів» [4]. Тобто мікрокультурою є культури різних соціальних груп всередині одного суспільства, тому зв'язок між мікрокультурами здійснюється всередині суспільства і є вертикальним.

Всередині кожної сфери міжкультурна комунікація відбувається на різних рівнях. Можна виокремити декілька видів міжкультурної комунікації на мікрорівні:

- контркультурна комунікація;
- комунікація серед соціальних класів і груп;
- комунікація між представниками різних демографічних груп;
- комунікація між міським і сільськими жителями;
- релігійна комунікація;
- комунікація в діловій культурі;
- міжетнічна комунікація.

Міжетнічна комунікація являє собою спілкування між етнічними групами, які, передаючи свою культурну спадщину від покоління до

покоління, зберігають свою ідентичність серед домінуючої культури. Отже, спільне існування в межах одного суспільства природно призводить до взаємозбагачення цих етнічних груп і обміну культурними досягненнями. Така взаємодія культурних систем різних етносів забезпечує їх здатність до інтеграції через комунікативні ресурси, а форми комунікативної взаємодії суттєво визначають характер соціальних відносин.

Список використаних джерел:

1. Україна як місце діалогу культур : лекція // Нові підходи до історичної освіти в умовах багатокультурного середовища: Навч. модуль / К.О. Баханов, С.С. Баханова, Є.В. Більченко та ін. – Режим доступу: <http://history.novadoba.org.ua/theory/data/2.pdf>

2. Бахтін М.М. Слово в романі / М.М. Бахтін // Питання літератури й естетики. Дослідження різних років. – М. : Худ. літ-ра, 1975. – С. 72-233.

3. Американська соціологія. Перспективи, проблеми, методи / За ред. Г.В. Осипова. – М.: Прогрес, 1972. – 392 с.

4. Денисова І.В. Типи міжкультурних комунікацій / І.В. Денисова, А.П. Еременко // Студентський науковий форум : матер. IV Міжнар. студ. електронної наукової конф., 15 лютого – 31 березня 2012. – Режим доступу: <http://www.rae.ru/forum2012/273/1603>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-97>

Ishchenko T.

*Senior teacher, International relations, social and humanities chair,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*

Nikitina I.

*Senior teacher, International relations, social and humanities chair,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*

CHALLENGES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

We all live in a very fragile world. We all have differences in culture, history, traditions, etc. We are all different and unique. Sometimes it is hard to understand each other and one can be easily offended by incidental misunderstanding and these wounds are not so easy to heal. Understanding intercultural varieties is of utmost importance in any